

спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / М. Г. Карашук. – К., 2006. – 15 с.

Ключові слова: інформація, інформаційна влада, комунікація, інформаційне суспільство.

Ключевые слова: информация, информационная власть, коммуникация, информационное общество.

Key words: information, information power, communication, information society.

КОЗАКЕВИЧ ОЛЕСЯ МИКОЛАЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри загальнотеоретичної юриспруденції*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ

Право на доступ до правосуддя є одним із фундаментальних прав людини, на реалізацію якого в сучасних умовах впливає значна кількість найрізноманітніших чинників. Сьогодні під впливом глобалізаційних процесів відбуваються зміни як правових систем в цілому, так і окремих правових інститутів. Зазначені тенденції зумовлюють правовий розвиток, зокрема прогресивні зміни в системі доступу до правосуддя.

Проблематика впливу глобалізації на сучасне право вважається одним із актуальних напрямків досліджень в загальнотеоретичній юриспруденції. Так, Л. Г. Матвеева розглядає глобалізацію як один із випадків транзитивності у праві [1, с. 14]. На думку Л. Васечко, глобалізація являється загальносвітовим безперервним, об'єктивним процесом, який знаходить своє відображення на правовідносинах усіх без винятку сферах суспільного життя, сприяє уніфікації, стандартизації норм права, створення єдиного правового простору [2, с. 123].

Розвиток правових систем в умовах глобалізації, Л. Удовика розглядає через призму антропологічного підходу. Вплив глобалізації на систему права проявляється в поширенні глобальних правових ідей, світових та європейських правових стандартів, їх відображенні в правовій політиці, правовій акультурації, глобалізації правової свідомості; в нормативній підсистемі – у появі нових принципів і норм, які відображають і втілюють глобальні правові ідеї, – у розширенні кола суб'єктів правової системи, трансформації їх правового статусу на основі врахування глобалізаційних трансформацій; у функціональній підсистемі – у реалізації світових та європейських стандартів правозастосування, насамперед у сфері захисту прав людини [3, с. 22-23].

Глобалізація є одним із об'єктивних факторів еволюції сучасності. Вона супроводжується значним впливом на суспільні та правові інститути. При цьому, основними тенденціями глобалізації виступають процесигуманізації та демократизації суспільства.

Сучасний світ розвивається в парадигмі інформаційних технологій і рухається в сторону формування інформаційного суспільства, що живе в режимі «on-line». Інтернет та можливості, пов'язані із застосуванням новітніх інформаційних технологій у всіх сферах суспільних відносин зайняли помітне місце в житті суспільства. Удосконалення засобів соціальної комунікації, що призвело до безпрецедентного в історії людства прискоренню обміну інформацією, не могло не змінити характеру взаємодії «людина – суспільство – держава». Цей фактор знайшов своє відображення в системі правосуддя, що представляє собою одну з найважливіших форм такої взаємодії.

Під впливом динамічних процесів інформатизації, активно впроваджуються інформаційні та комунікаційні технології в судову систему і судочинство. Ці фактори зумовлюють формування електронного правосуддя, що суттєво змінює правосуддя в контексті його доступності та ефективності.

Право на доступ до правосуддя передбачає, що кожен громадянин повинен мати реальну, практичну, безперешкодну можливість здійснити захист своїх прав, свобод та інтересів в передбаченому законом порядку. В цьому аспекті, застосування інформаційних технологій в системі правосуддя визначається одним із прогресивних кроків, на шляху до ефективної реалізації громадянами права на доступ до правосуддя.

Основна мета електронного правосуддя полягає, в забезпеченні безперешкодної реалізації громадянами права доступу до правосуддя, спрощенні провадження низки процесуальних дій для громадян. В деяких випадках, такі технології роблять доступ до суду єдиним можливим способом. Як наслідок, право на доступ до правосуддя розглядається не лише як фізична можливість особи бути присутньою в судовому засіданні, а в аспекті новітніх технологій, дій і процедур допоміжного характеру щодо забезпечення і полегшення шляхів реалізації права на доступ до правосуддя [4, с. 371].

Електронне правосуддя являє собою систему, що складається з елементів, які забезпечують доступ до інформації про діяльність судів, і систем автоматизації судочинства. До основних елементів системи електронного правосуддя слід віднести: подачу процесуальних документів в електронній формі через офіційний сайт суду; формування складу суду, що забезпечується автоматизованою інформаційною системою; отримання судових повідомлень в електронній формі; аудіопротоколи судових засідань; застосування системи відео конференції. У цьому контексті важливого значення набувають положення кримінального процесуального законодавства. Зокрема, Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає застосування відеоконференції під час досудового розслідування при проведенні допиту, впізнання. Стаття 232 КПК України детально регламентує умови застосування цієї технології та її процесуальне оформлення. Хід і результати процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, фіксуються за допомогою технічних засобів відеозапису [5].

Безперечно, впровадження таких новацій сприятиме зменшенню організаційних, адміністративних та часових витрат, що виникають

під час подання процесуальних документів до суду в паперовій формі. До того ж електронне судочинство забезпечить учасникам справи право брати участь у судовому засіданні незалежно від їхнього місця перебування (місця проживання). Такі зміни сприятимуть усуненню організаційних бар'єрів громадян до реалізації права на доступу до правосуддя.

Проте в деяких випадках, новітні технології можуть значно обмежити доступ до правосуддя. В цьому аспекті, слід зазначити про таку категорію осіб, які беруть участь у справі, але не володіють навичками роботи з сучасними інформаційними технологіями або не мають відповідного технічного обладнання. В такому разі, право на доступ до правосуддя категорії осіб буде звужено, а при відсутності фінансових можливостей отримати професійну юридичну допомогу таке право неможливо буде реалізувати.

З урахуванням даного фактора встановлення електронної судової комунікації як єдиної форми спілкування учасників судового процесу, коли право використання електронних технологій переходить в обов'язок, буде створювати надмірні перешкоди на шляху звернення до суду і обмежувати доступність правосуддя як можливість вільної реалізації громадянами права на захист своїх прав, свобод та законних інтересів.

Зарубіжні країни протягом останніх років, активно впроваджують новітні інформаційні технології в свою систему судочинства. Україна теж знаходиться на шляху до формування системи електронного правосуддя. Значне місце в роботі суду має реалізація проекту «Електронний суд», що запроваджує обмін електронними документами між судом та учасниками судового процесу [6]. Адже ведення та збереження документації суду в електронному вигляді забезпечить безперешкодне право на доступ громадян до правосуддя навіть у разі припинення роботи суду за об'єктивних (надзвичайних) обставин та подальшого територіального переміщення судової установи в іншу місцевість.

Наразі перші кроки в реалізації проекту «Електронний суд» в Україні вже зроблені. Електронна підсистема суду працює у відкритому доступі ESITS та забезпечує безпечний обмін файлами, що стосуються того чи іншого судового процесу через електронний кабінет.

Таким чином, новітні технології сприяють прогресивним трансформаціям системи правосуддя. Оскільки, за допомогою електронних технологій доступ до правосуддя значно спрощується. Умовою ефективності застосування сучасних інформаційних технологій всуді виступає належне забезпечення права на доступ до правосуддя. Електронне правосуддя представляється лише інструментом, певною технологією, що дозволяє на сучасному етапі розвитку суспільства зробити правосуддя більш доступним та ефективним.

Список використаної літератури:

1. Матвеева Л. Г. Аналіз сучасних досліджень транзитивних процесів у праві / Л. Г. Матвеева // Юридична Україна. – 2015. – № 9. – С. 11-19.

2. Васечко Л. О. Еволюція прав людини під впливом процесів глобалізації / Л. О. Васечко // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 121-126.
3. Удовика Л. Г. Глобалізація як критерій типології національних правових систем / Л. Г. Удовика // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – Вип. 72. – С. 21-27.
4. Базове дослідження із застосування правосуддя перехідного періоду в Україні: монографія / за заг. ред. А. П. Бущенко, М. М. Гнатовського. – К.: «РУМЕС», 2017. – 592 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 року. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17> (дата звернення: 22.04.2020)
6. Про реалізацію проекту щодо обміну електронними документами між судом та учасниками судового процесу: наказ Вищого адміністративного суду України від 20.01.2015 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003760-15> (дата звернення: 22.04.2020)

Ключові слова: право на доступ до правосуддя, електронне правосуддя, електронний суд, електронне судочинство.

Ключевые слова: право на доступ к правосудию, электронное правосудие, электронный суд, электронное судопроизводство.

Key words: right of access to justice, e-justice, globalization processes, e-court, e-judicial.

ЧУЛІНДА ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного, адміністративного
та міжнародного права
Київського інституту інтелектуальної власності та права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ВПЛИВ ДОКТРИНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

У зв'язку з правовою реформою в Україні, адаптацією законодавства України до законодавства Європейського Союзу, що потребує детально-го вивчення окремих положень, їх синхронізації з чинними правовими актами, зростає значення наукових розробок, які здатні впливати на правозастосовний процес.

Відрівня розвитку аналітичної юриспруденції залежить юридична досконалість законодавства. Розроблені у результаті наукових досліджень узагальнення, визначення, порівняльні характеристики, класифікації сприймаються правотворцем, переносяться до законів, кодексів, інших кодифікованих актів. Результати наукових досліджень певною мірою впливають на офіційне тлумачення, отримують своє закріплення в самих нормативно-правових актах.

Українські правознавці ще у класичних правових теоріях попередньої доби (М. Гредескул, Б. Кістяківський, Ф. Тарановський) підкрес-